

ORIENT VE STAROVĚKU (4. tis. př. n. l. – 476 n. l.)

2. Egypt, dar Nilu

Za druhou z nejstarších zemí světa se musíme vypravit do severovýchodní Afriky. Myslím, že není mezi námi nikoho, kdo by nikdy neslyšel alespoň o nějakém tom tajemství Egypta. A přitom, víte, že žádný Egyptan tenhle název pro svou zemi nikdy nepoužil? Egypt je název vcelku moderní a vymysleli jej opět Řekové (jako tomu bylo u Mezopotámie). V překladu znamená „Delta“. Ale skutečný a původní název tohoto území zněl Ta-meri („země milovaná“ nebo též „obděláná“).

Rozprostírá se v povodí nejdelsí řeky světa, totiž Nilu, a svým tvarem připomíná lotosový květ (stonek tvoří říční veletok, květ pak jeho delta). Jedná se v podstatě o jakousi velkou oázu v poušti. Je to dlouhý úzký pás země. Egyptané věděli, že poušť skrývá velké nebezpečí, protože se v ní dá velice snadno zabloudit. Mluvili o ní jako o tzv. „červené zemi“. Termín „černá země“ zas používali pro úrodné nilské naplaveniny, které využívali pro zemědělství. Nám známý řecký historik Herodotos píše: „Egypt je dar Nilu.“

Skutečné dějiny téhle tajemné země pro nás začínají čtvrtým tisíciletím před naším letopočtem, protože právě z této doby tu máme první písemné prameny. Egyptané vytvořili své vlastní písmo a my ho známe pod označením „hieroglyfické“ (posvátné). I když se nechali inspirovat Sumery a jejich klinopisem, jejich způsob psaní byl zcela odlišný. Používali k tomu tzv. papyrus vyrobený z rákosovité rostliny. O výrobě tohoto materiálu a technice psaní si povíme až v hodině, ale teď vám alespoň prozradím, že trvalo velice dlouho, než bylo takové písmo rozluštno. Museli jsme si počkat až do 19. stol., kdy se objevil geniální francouzský učenec Jean-Francois Champollion [žán fransua šampolion]. K rozšifrování záhad hieroglyfů mu pomohla velká kamenná deska nalezená v egyptské Rosettě, která obsahovala stejný text nejen v písmu obyvatel Ta-meri, ale také v řečtině, která už neznámá pro takového badatele žádný velký problém.

Egyptané silně věřili, že smrtí na zemi vše nekončí. Lépe řečeno, byli si tím v podstatě jisti. To je určitě moc zajímavá myšlenka i pro dnešní dobu, kdy mnozí vědci zkoumají např. prožitky lidí, kteří si prošli tzv. „klinickou smrtí“, ale pravdou je, že si to vše obyvatelé Egypta představovali dost pohádkově (nebo buďme přesnější a povězme: „mystický“). Mysleli si, že duši člověka čeká řada různých zkoušek a teprve až po jejich zdolání může dosáhnout nebeského království kdesi na západě. Proto vkládali mrtvému do hrobky různé návody, jak má v nástrahách obstát. Takovéto „magické formule“ byly vytesány buď přímo ve stěnách či napsané na papyrových svitcích (v tzv. Knihač mrtvých). Dále si představovali, že se lidské srdce dostane v soudní síni boha smrti Usíra na misku vah proti pírku pravdy. Pokud špatné srdce převáží, pak je pozře netvor. Naopak srdce dobrého člověka bude vážit stejně jako ono pírko a spravedlivý bude moct pokračovat dál do říše mrtvých.

Jelikož si Egyptané stáli za tím, že se posmrtný život velmi podobá tomu pozemskému, vybavovali hrobky předměty, jež by mohli po smrti potřebovat. Mezi ně patřil zejména nábytek, šperky, ošacení, jídlo či dokonce sošky služebnictva, aby bylo o velmože patřičně postaráno. Tělo vysoce postaveného nebožtíka bylo nabalzamováno, aby nepodlehlo různým hnilobným procesům v zemi. Vždyť všichni pevně věřili tomu, že ho zemřelý bude v posmrtném životě ještě určitě potřebovat. A pokud to byl člověk opravdu významný (zpoč. se jednalo jenom o faraony, ale později i o další výrazné úředníky), vystavěli mu také triumfální hrobku, totiž pyramidu. Tou nejstarší, která byla nalezena, je tzv. Džóserova pyramida (tedy hrobka pro krále Džósera) a měla podobu velkého zikkuratu. Jestlipak si ještě z minulé kapitoly vzpomínáte, co tento pojem znamená? Tou největší hrobkou je Velká pyramida v Gíze, blízko Káhiry, jeden ze sedmi divů světa. Byla postavena pro krále Chufeva (nebo též Cheopse) kolem r. 2566 př.n.l. a měřila na výšku asi 140 m (asi 3 dvanáctiposchoďové věžáky na sobě). Obrovský monument sestává z více než dvou miliónů vápencových bloků, vážících od 2,5 do 15 tun. Takže je to zkrátka skutečný kolos. Podle zápisů trvala její stavba asi dvacet let. O mumifikaci a pyramidách si ale můžeme v hodinách povědět mnohem víc.

Na závěr by mohla být řeč také o módě. Možná, že vás překvapí, že urozené egyptské ženy mimo různých náhrdelníků, drahokamů a ozdobných pokrývek hlavy zcela běžně používaly černé a zelené oční stíny i červenou rtěnku (popř. okrové pudry). Nosily úzké šaty na řemínkách zhotovené z bílého lněného plátna a na nohou rákosové sandály. Ve vlasech je zdobily jemné síťky s perlami a složitým řasením. Muži si oblékali splývavé suknice, ke kterým ti bohatší přidali ještě nějaký ten hezký opasek, a ani u mužského pokolení nebyly šperky nijakou výjimkou.